

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПОСТКОВІДНИЙ ПЕРІОД

Пандемія COVID-19 та спричинені нею карантинні обмеження стали викликом у галузі вищої освіти в Україні й світі.

Протягом короткого проміжку часу були створені умови для колаборації держави, університетів та приватних підприємств, що створювали або підтримували програмне забезпечення для дистанційного навчання. Завдяки мобілізації усіх наявних матеріальних і нематеріальних ресурсів та створення креативних і системних підходів до дистанційного навчання, впровадження освітніх технологій у сфері вищої освіти значно прискорилось.

Очевидним є факт, що світ не буде таким, як в доковідний період, тому рішення, прийняті сьогодні у галузі вищої освіти, матимуть довгострокові наслідки для майбутнього суспільства.

Взаємовплив освіти та інших галузей, що забезпечують соціально-економічний розвиток в умовах пандемічних обмежень та у післякризовий період посилюватиметься [1].

Коронакриза виявила труднощі у вирішенні непередбачуваних ситуацій у централізованій бюрократії та продемонструвала, що спроможність швидко реагувати та впроваджувати інновації залежить значною мірою від ініціативи викладачів, які разом із батьками та громадами у багатьох випадках знаходили винахідливі та контекстуальні рішення [2].

Необхідність швидкого реагування та зміни традиційної форми викладання до повністю дистанційної створило ряд труднощів для науково-педагогічних працівників:

- відсутність «живого» контакту між викладачем і студентом;
- недостатнє технічне забезпечення освітнього процесу;
- недостатній рівень володіння учасниками освітнього процесу засобами інформаційних і комунікаційних технологій;
- ризик проявів академічної недобросовісності;
- ризик необ'єктивного оцінювання студентів;
- відсутність досконало розроблених он-лайн курсів;
- ризик використання он-лайн курсів сумнівної якості в умовах екстреного розроблення матеріалу та неможливості повноцінного його обговорення на засіданні кафедри [3].

Уряди країн світу та міжнародні організації протягом 2020 року розробили методичні стандарти та рекомендації до проведення освітнього процесу. Одним із таких документів є публікація ЮНЕСКО за квітень 2020 року.

Зроблені такі висновки щодо дистанційного навчання, його впливу на освіту в умовах коронакризи 2020–2021 років та ролі викладача у цих процесах:

1) важливе значення для ефективного реагування на кризу мають надійні дезагреговані дані щодо потреб і можливостей вчителів: прийняття кризово-чутливого підходу до управління кадрами в сфері освіти включає формування всебічного розуміння вчителів і допоміжного персоналу, який також виявляє прогалини в наданні освітніх послуг;

2) викладачі потребують доступу до актуального і якісного професійного розвитку і підтримки під час кризи: педагогічному персоналу потрібен доступ до актуального якісного професійного розвитку і підтримки, щоб мати можливість продовжувати викладання в умовах кризи. Такий професійний розвиток та підтримка забезпечуються за допомогою дистанційного навчання в різних формах, включаючи відкриті освітні ресурси (OER), масові відкриті онлайн-курси (MOOC) і, якщо підключення до Інтернету є проблемою, суспільне телебачення і радіо;

3) необхідним є реформування освіти: досвід отриманий з програм онлайн-навчання в умовах кризи засвідчив, що вчителі повинні розуміти використовувані технології і відчувати себе комфортно з ними, щоб в повній мірі реалізувати переваги навчання. Нажаль, навіть у більш стабільних умовах з адекватною інфраструктурою і зв'язком викладачам подекуди бракує навичок у сфері інформаційно-комунікативних технологій;

4) для підтримки відносин між вчителями та учнями має використовуватись людино-орієнтований підхід до реагування на COVID-19: можливо, найбільша проблема, яку представляє поточна криза щодо доступу до освіти, його якості і справедливості – це фізичне дистанціювання [4].

Пандемія виявила той факт, що інновації та творчість широко розповсюджені, а не є виключною компетенцією сформованих центрів з достатніми ресурсами.

Освітній процес у постковідний період повинен ґрунтуватися на основні принципів, які допомагали нам у виборі напрямків та форм удосконалення освітнього процесу.

Через вплив COVID-19 система вищої освіти має бути трансформована та пристосована до нових умов. Необхідною є розробка нових підходів та моделей освітнього процесу.

Адаптивність студентів та викладацького колективу до специфіки дистанційного навчання

передбачає набуття ними цифрових та інших пов'язаних навичок. Науково-педагогічні працівники мають підвищувати свою педагогічну майстерність, розробляти нові он-лайн курси і програми з урахуванням специфіки віддаленого навчання тощо.

Вища освіта потребує істотних реформ та модернізації, що дозволять викладачам розвивати студенто-орієнтовні практики й використання інформаційно-комунікаційних технологій у педагогіці, процесах набуття цифрової грамотності, розробці диференційованих за формами навчальних програм і забезпечення індивідуалізованого навчання.

Органи державної влади, дотичні до вирішення проблематики дистанційного навчання зокрема, міністерство цифрової трансформації України, покликані створити належні умови до безперервного та якісного доступу до Інтернету, особливо у сільській місцевості.

В сучасних умовах необхідним є об'єднання потенціалів органів публічної влади, закладів вищої освіти, громадських організацій та органів студентського самоврядування задля забезпечення ефективного освітнього процесу та набуття здобувачами вищої освіти програмних загальних і професійних компетентностей у повному обсязі.

На особливу увагу заслуговують питання поліпшення технічних, економічних й організаційних умов праці, забезпечення мотивації праці науково-педагогічних працівників, надання їм матеріальних і нематеріальних стимулів до високоякісної професійної діяльності [5].

Наративом будь-якого навчального процесу залишаються людські стосунки між студентом та викладачем (коучем, тьютором), тому найкраще

підготовленими освітніми системами будуть ті, які здатні цінувати своїх викладачів та створювати умови для їх автономної й плідної співпраці зі студентами.

З огляду на викладене, виявлення оригінальних та креативних ідей, їх дослідження, систематизація та впровадження є одним із ключових напрямів розвитку вищої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Олешко А. А., Ровнягін О. В. Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків covid-19. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7780>.

2. International Commission on the Futures of Education. 2020. Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. Paris, UNESCO.

3. Інформаційно-аналітична довідка про результати опитування щодо стану використання технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти України: Державна служба якості освіти України.

4. Supporting teachers and education personnel during times of crisis. ED/2020/IN2.2. 2020. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373338>.

5. Олешко А. А., Ровнягін О. В., Годз В. Р. Удосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемічних обмежень. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 1. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.1.3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1936>.